

Jeugdidentiteit, confrontaties en overlevingsstrategieën

AUTEUR KATIE JONES

Onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van tieners toont aan dat op basis van identiteit en leefstijl groepen te onderscheiden zijn die met elkaar in botsing komen. Deze conflicten worden 'uitgevochten' in de openbare ruimte van steden.

In de meeste studies naar kinderen en jongeren worden identiteit en verschillen beschouwd in de context van de tegenstelling tussen volwassenen en jeugd. Als het gaat om tieners en hun gebruik van openbare ruimte wordt vaak gesproken in termen van overheersing en regulering door volwassenen, die jongeren van plekken verdrijven waar zij in de ogen van volwassenen niet thuishoren, en het felle verzet daartegen van de jongeren in kwestie. Uit Brits onderzoek naar tieners blijkt echter dat generatieconflicten een ondergeschikte rol spelen ten opzichte van de dagelijkse botsingen en pesterijen die plaatsvinden tussen groepen jongeren met verschillende identiteiten of stijlen. Tieners vormen geen homogene groep die lijnrecht tegenover volwassenen staat. In plaats daarvan organiseren zij zichzelf in complexe heterogene identiteitsclusters. Hun onderscheidende kenmerken en concurrerende ruimtelijke gedragingen leiden regelmatig tot onderlinge botsingen. Door het dragen van 'de verkeerde kleren', 'fout gedrag' of het verschijnen 'op de verkeerde plek' ontstaan met andere woorden conflicten tussen ver-

schillende identiteitsgroepen. Daaruit volgt dat het niet alleen het beleid en gedrag van volwassenen is dat jongeren uit de openbare ruimtes weert; ook territoriumdrift en strijd tussen jongeren zelf leidt ertoe dat de bewegingsruimte van bepaalde groepen beperkt wordt en er zones van uitsluiting ontstaan.

Dit artikel is gebaseerd op onderzoek in een stad in North Wales. Eerst worden de lokale aanvaringen tussen tieners besproken, vervolgens hun strategieën om er mee om te gaan en dan hoe zich door 'straatkennis' een ruimtelijk evenwicht in het stadscentrum heeft ontwikkeld.

Het onderzoek is verricht onder veertien- tot zestienjarige schoolkinderen en maakte deel uit van een groter project waarin het ruimtelijke gedrag van jongeren wordt bestudeerd. Er werd gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden, waaronder vragenlijsten, interviews naar aanleiding van foto's die door de respondenten zelf waren gemaakt en op aanwijzing van de jongeren gefilmde rondleidingen. Hieruit kwamen vier hoofdgroepen naar voren:

'scallys' (die in Nederland 'Sjonnie's' en 'Anita's' worden genoemd), Goths, basketballers en skateboarders. Om de jeugdidentiteit in de stad te kunnen begrijpen, evenals patronen van ruimtegebruik en conflicten, bleken die groepen van belang.

Jongeren hanteren 'merktekens' waarmee ze hun identiteit – en die van anderen – vormgeven en zich als groep onderscheiden. Centraal staan kleding, groepsgedrag, het opeisen van bepaalde plekken en vrijetijdsbesteding. Voor de (zelf)identificatie is de kledingstijl het

belangrijkste. Maffesoli omschrijft het als "een soort uniform, een herkenningsteken dat onderdeel wordt van het dagelijks leven (...) waardoor jij en anderen weten wie je bent, en jij ook weet wie anderen zijn." Dit wordt ondersteund door het volgende citaat van twee scallys, Jo en Gillian:

J: "Het is vooral hoe je je kleedt. Als je iemand ziet die zwart draagt, en een wijde zwarte broek, en iemand anders heeft een trainingspak aan, dan denk je makkelijk 'dat is een Goth' of 'dat is een scally'."

G: "Ik kijk ook naar hoe ze zich kleden. Je ziet direct of iemand een skater, een Goth of een scally is."

Scallys

Uit interviews komen de scallys herhaaldelijk naar voren als een belangrijk identiteitscluster. Ze komen samen in het stadscentrum en zijn uiterlijk goed herkenbaar: ze dragen merkkleding, meestal trainingspakken of sportjassen, honkbalpetjes en zware, gouden sieraden. Ze zijn dominant aanwezig, vooral op zaterdagmiddag als ze

buiten het McDonalds-restaurant en bij de bankjes in het winkelcentrum rondhangen. In hun gedragingen is een belangrijk genderverschil waar te nemen: de meisjes zijn tamelijk passief en hangen rond op een vaste locatie, terwijl de jongens meer rondsletteren en zich door het winkelgebied bewegen. De nadruk ligt op zien en gezien worden, vooral door leeftijdsgenoten. Doordat ze samenkomen in grote groepen en vaak intimiderend en agressief gedrag vertonen, creëren scallys een 'geografie van angst'. Getreiter door scallys komt vaak voor, waarbij ze anderen achterlopen, aanstaren en soms zelf verbaal of fysiek aanvallen.

Goths

De Goths bleken de identiteitsgroep die het meest met de scallys in conflict komt. Goths dragen overwegend zwarte kleding, grote zilveren kettingen en zware, donkere make-up. Juist door die opvallende stijl ontstaan botsingen met scallygroepen. Louise, een Goth, vertelt: "Het is niet veilig om je helemaal gothic te kleden. Je wordt soms weggejaagd, vooral door scallys... ze schelden je uit alleen omdat je zwart draagt."

Ontmoetingen met scallys zijn problematisch en daarom moeten Goth-jongeren andere, veiliger plekken zoeken om hun identiteit zonder angst voor pesterijen en vechtpartijen uit te kunnen dragen. Omdat scallys in het winkelcentrum moeilijk te vermijden zijn, koloniseren Goths ruimtes in de buitenwijken, ver verwijderd van het domein van de scallys. Scallys zijn mobiel om hun aanwezigheid te tonen en in de gaten te houden wie er nog meer in de buurt zijn. Goths zijn daarentegen mobiel als tactiek om scallys te ontwijken. Anders dan scallys, die graag gezien worden, neigen Goths ernaar om onopvallende, verborgen plekken te kiezen, waar ze onder elkaar kunnen zijn. Dit weerhoudt hen er echter niet van om hun eigen entertainment te creëren. In de buitenwijken zijn er meer mogelijkheden om lol te maken dan in het commerciële centrum. Een groepje Goths vertelde bijvoorbeeld hoe ze achtergelaten winkelwagentjes vonden en daarmee spelletjes verzonnen.

Het zoeken van alternatieve ruimtes buiten het stadscentrum is een ruimtelijke tactiek om contacten te beperken, maar jongeren hanteren ook uiterlijke strategieën. De tienerjaren worden gekarakteriseerd door een vloeiende identiteit, waarbij diverse stijlen kunnen worden uitgetest en verschillende aspecten van het jong zijn kunnen worden bestudeerd. Voor sommigen is de mogelijkheid om van uiterlijk, kledingstijl en wellicht ook lifestyle te veranderen een belangrijke overlevingsstrategie en een manier om confrontaties uit de weg te gaan. "Vroeger was ik een Goth," vertelt Ellie. "M'n haar zwart enzo, maar toen ben ik opgehouden met een Goth te zijn en werd ik een trendy. Ik zag het nut niet meer. Ik ben als Goth drie keer in elkaar geslagen. Eigenlijk wil ik best wel weer een Goth zijn, want ik mis het echt, maar dan krijg ik problemen met de scallys. Zo werkt dat nou eenmaal."

Uit dit citaat blijkt dat jeugdidentiteiten emotionele tegenstrijdigheden kunnen veroorzaken. Enerzijds wil Ellie weer een Goth zijn, maar ze is zich er tegelijkertijd van bewust welke gevaren er aan het uitdragen van die identiteit kleven. In het winkelcentrum en in de buurt waar Ellie woont vallen Goths uit de toon bij de meerderheid van de scallys, en daarom zijn ze het mikpunt van spot en zelfs fysiek geweld. Bij wijze van tactiek neemt ze een identiteit aan die meer op die van de scallys lijkt om zo problemen te voorkomen.

Basketballers

Bij het onderzoek was een aantal groepen basketballers betrokken, die het spelen van basketbal zien als een manier om fit te blijven en plezier te maken. Ook andere aspecten spelen een belangrijke rol, zoals hun kledingstijl: wijde spijkerbroeken en T-shirts en truien met capuchons, en hun smaak in muziek: doorgaans hiphop. Ze waren vooral te vinden bij basketbalveldjes in parkjes in het stadscentrum. Deze veldjes spelen een belangrijke rol in hun sociale leven. Ze komen er elke zaterdag. Is het niet om te spelen, dan wel om te kletsen of naar muziek te luisteren op hun mp3-spelers. Merendeels zijn het de jongens die basketbal spelen, terwijl groepjes meisje langs de lijnen zitten te kijken en te kletsen. Ze houden in de gaten wie er nog meer in het park is: vrienden of bekenden, mensen om over te roddelen of scallys die daar 'niet horen te zijn'. Er maken verschillende groepen spelers gebruik van de veldjes, maar er zijn enkele centrale figuren die als leiders kunnen worden beschouwd. Door hun constante aanwezigheid op zaterdagen en tijdens schoolvakanties claimen ze het gebied min of meer. Hun informele toezicht bestaat uit het schoonhouden van de velden, het letten op onbeheerde tassen en ervoor zorgen dat scallys geen kans krijgen om de normale gang van zaken te verstoren.

Waar Goths de scallys vermijden door andere plekken te zoeken buiten het centrum, kunnen basketballers door hun constante aanwezigheid het park territoriaal domineren en er zo voor zorgen dat de scallys daar niet komen. Twee basketballers leggen uit dat groepen scallys weten dat ze het park moeten mijden, omdat het geassocieerd is geraakt met basketballers. "Scallys zijn een beetje ver-

"Je wordt soms weggejaagd, vooral door scallys..."

velend," zegt Steve. "We hebben geen problemen met ze zolang ze maar uit de buurt blijven." Toby vult aan: "Iedereen weet dat wij bij de velden rondhangen. Het is ons territorium."

Skateboarders

Het skateboarden beheerst het leven van de skateboarders volkomen: hun kleding, de manier waarop ze zich door de stad bewegen, de video's en dvd's die ze kijken en de mensen die ze kennen. Ze geven de voorkeur aan de stedelijke omgeving en speuren die af naar locaties met vlakken, hellingen en trapjes. Na verschillende keren te zijn weggestuurd door beveiligingsbeambten hebben ze een mentale kaart ontwikkeld van de belangrijkste skateboardplekken in de stad, wat die plekken zo geschikt maakt en wat de beste momenten zijn om niet in conflict te komen met andere gebruikers. Hun favoriete spots zijn onder meer parkeerterreinen van supermarkten, waar ze afvalmateriaal kunnen 'hergebruiken' om ramps van te maken, richels en trappetjes in de hele stad, lege parkeergarages en de ruimte onder een viaduct. Het is opmerkelijk dat deze groep geïsoleerde parkeerruimtes en verlaten plekken verkiest boven de officiële skateparken die de gemeente heeft ingericht. Dit heeft twee redenen. In de eerste plaats vinden de jongens de officiële skatebanen te moeilijk en niet gevarieerd genoeg. Ten tweede worden die parken vaak overgenomen door groepen scallys, die daar komen om alcohol te drinken en skaters te storen bij het oefenen van hun truc.

Het blijkt dat scallys de dominante groep in het stadscentrum zijn en aanzienlijke macht over bepaalde ruimtes hebben, met name in het winkelcentrum en de skatebanen. Uit voorgaande voorbeelden

wordt duidelijk dat elke identiteitsgroep vroeger of later met een scallygroep in conflict komt. Die botsingen komen veel vaker voor dan het verjaagd worden door volwassenen. In plaats van strategieën tegen de macht van volwassenen moeten strategieën worden ontwikkeld om onenigheid met leeftijdsgenoten te voorkomen. De nadruk ligt niet meer zozeer op verzet tegen hen die 'van bovenaf' hun wil opleggen, maar op verzet tegen terrorisering door 'gelijken'.

Ruimtelijk evenwicht

In de loop der tijd hebben jongeren hun eigen routes en plekken ontwikkeld als strategie om conflicten uit de weg te gaan. Goths en skateboarders zijn op zoek gegaan naar alternatieve locaties. Goths vonden verborgen, afgeschermdes ruimtes in de buitenwijken en de skateboarders maakten zich plekken eigen die geschikt zijn om te skateboarden. Basketballers claimen hun recht op aanwezigheid en houden informeel toezicht op hun veldjes en parken. Normaal gesproken ontstaat alleen wrijving op het moment dat de ene groep het territorium van de andere betreedt. Hun gebruik van de openbare ruimte is echter geen statisch gegeven. Als gevolg van de geringe omvang van de stad en het relatief kleine aantal plaatsen waar jongeren zonder toezicht van volwassenen kunnen samenkomen is een ruimtelijk evenwicht ontstaan. Dat betekent dat sommige plekken door rivaliserende identiteitsgroepen gedeeld worden. In de totstandkoming van dit evenwicht kunnen drie aspecten worden onderscheiden.

In de eerste plaats een sociaal aspect. Er bestaan vriendschapsbanden tussen identiteitsgroepen, bijvoorbeeld tussen de skateboarders in dit onderzoek en een klein groepje scallys, die elkaar van school kennen. Basketballers en skateboarders tolereren elkaar door hun overeenkomsten in muzieksmaak en sportiviteit. Het bestaan van zulke contacten maakt het delen van ruimtes mogelijk en het gelijktijdig aanwezig zijn van beide groepen.

Ten tweede is er een mobiliteitsaspect gezien het feit dat de vele groepen zich verplaatsen en in de loop van de dag uiteenlopende plekken gebruiken. Als de ene groep uitgekeken is op een bepaalde locatie, of vermaak gaat zoeken op een andere plaats, kan een andere groep de ruimte innemen. Deze verplaatsingen tussen beschikbare plekken vinden continu plaats.

Dit hangt samen met het derde aspect van het evenwicht: dagelijkse afwisseling en tijdsfactoren. Verschillende groepen gebruiken verschillende ruimtes op verschillende momenten van de dag. De basketbalvelden bijvoorbeeld worden overdag gebruikt door de basketballers. Zij gaan weg op het moment dat het park sluit en de toegangshekken op slot gaan. Verschillende scallygroepen klimmen over de omheining en gebruiken het park na sluitingstijd, door de duisternis aan het oog onttrokken. Basketballers gebruiken op dat moment andere plekken om rond te hangen, bij elkaar te zitten en te kletsen. Dit delen van ruimtes blijkt uit de vele 'sporen' die de groepen achterlaten, zoals lege flesjes, geïmproviseerde schuilplaatsen en skateramps of territoriale markeringen zoals graffiti. De foto op pagina 28 is genomen onder een viaduct, een ruimte die synoniem is met skateboarders gezien de steile hellingen. De 'Angel'-graffiti

"Iedereen weet dat wij bij de velden rondhangen. Het is ons territorium."

is echter gezet door een basketballer uit de buurt, die blijkbaar ook een band met deze locatie heeft. Door dit informele ruimtelijke evenwicht is kan de stad deze uiteenlopende identiteitsgroepen tegelijkertijd accommoderen.

Uit dit onderzoek komt duidelijk naar voren dat de betekenis van openbare ruimte niet

uitsluitend wordt gedefinieerd door volwassen belanghebbenden, maar dat die eveneens samenhangt met een complex geheel van gedragspatronen en identiteitsclusters van jongeren. Zij maken op uiteenlopende manieren van de ruimte gebruik. Hoewel aangelegde parken en skatebanen daarin een belangrijke rol spelen, moeten planners en ontwerpers de waarde van informele 'restruimtes' niet onderschatten. Tieners zijn prima in staat daarin hun eigen vermaak te creëren.

Katie Jones (joneske3@Cardiff.ac.uk) doet promotieonderzoek bij de School of City and Regional Planning van de Cardiff University, Groot-Brittannië. Ze bereidt een proefschrift voor over tieners en hun gebruik van de openbare ruimte. De foto's bij dit artikel zijn genomen door jongeren die als respondenten bij haar onderzoek zijn betrokken. Vertaling door Marloes Wevers.

Literatuurselectie

- Castro, L. (2004) Otherness in me, otherness in others: children's and youth's constructions of self and other. *Childhood* 11, 4, pp. 469-493.
- Cresswell, T. (1996) *In place/out of place: geography, ideology, and transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Maffesoli, M. (1988) *Jeux de masques: postmodern tribalism*. *Design Issues* 4, 1-2, pp. 141-151.
- Percy-Smith, B. & H. Matthews (2001) Tyrannical spaces: young people, bullying and urban neighbourhoods. *Local Environment* 6, 1, pp. 49-63.
- Sibley, D. (1995) *Geographies of exclusion: society and difference in the West*. Londen: Routledge.
- Valentine, G. (1996) Children should be seen and not heard: the production and transgression of adults' public space. *Urban Geography* 17, 3, pp. 205-220.
- Woolley, H. & R. Johns (2001) Skateboarding: the city as a playground? *Journal of Urban Design* 6, 2, pp. 211-230.